

Yunanistan, Yugoslavya ve Mısır'ın katıldığı bir uluslararası toplantı yapılmış; ülkemizi Dışişleri Bakanı Dr.T.R.Aras temsil etmiştir. (Almanya ile İtalya ise davetli oldukları halde gelmemişlerdir.) Burada önerilen ilk tasarıya göre, Batı Akdeniz İngiliz ve Fransız, Kuzey Ege Rus ve Türk, Güneyse Yunan ve Yugoslav karakol gemilerince denetlenecekti. (Herhalde Türkiye'nin de aralarında bulunduğu) Doğu Akdenizli küçük devletlerin Rusya'dan çekinmeleri üzerine, bütün devriye işini İngiltere ile Fransa üstlenmişler; küçük devletlereyse ancak onlardan talep edilirse yardım göndermeleri önerilmiştir. İşte bu nokta, TC cumhurbaşkanıyla başbakanının aralarının açılmasına vesile olmuştur.⁸

Başbakan İnönü, kendi onayı alınmaksızın Atatürk'ün yönlendirmesiyle T.R.Aras'ın yaptığı bu yardım vaadini, ülke açısından tehlikeli görüyor; Atatürk'se böyle bir yardım istenmesini Türkiye için şeref sayıyordu.⁹ Önemli olan, o vakte kadar uluslararası ilişkilerde Sovyetlerin dümen suyunda giden Türkiye'nin bundan böyle İngiltere-Fransa'ya yanaşmak istediğinin ortaya çıkmasıydı.

14 Eylülde Nyon Antlaşması imzalandı. 18 Eylülde TBMM bu belgeyi onaylamak üzere Atatürk'ün davetiyle olağanüstü toplandı (3266 sayılı "Akdeniz'de Korsanlık Ef'aline karşı İttihaz edilecek müşterek tedbirler hakkında" kanunu ve bu çerçevede anlaşmalar yapması için hükümete yetki veren 3267 sayılı kanunu kabul etti). İki gün sonraki bir Anadolu Ajansı tebliği, İnönü'ne cumhurbaşkanıca bir buçuk ay süreyle izin verildiğini, başbakanlığa Celâl Bayar'ın vekâlet edeceğini açıklıyordu. 25 Ekimde İnönü'nün istifasıyla Bayar asaleten başbakan oldu. İnönü'nün yakın arkadaşı, Sağlık Bakanı Dr.Refik Saydam dışında bütün kabine üyeleri yerlerinde kaldılar. Yeni hükümet 8 Kasımda programını okuyup oybirliğiyle güvenoyu aldı.

⁸ Atatürk'le İnönü arasında, zaten İstanbul'daki Bomonti Bira Fabrikası ile Ankara Orman Çiftliği ve oradaki Bira Fabrikası konularında bir anlaşmazlık vardı. Bknz. Doç.Dr.Cemil Koçak, *Türkiye'de Milli Şef Rejimi (1938-45)*, 2'nci bas. (İstanbul: İletişim Yay., 1996), cilt I, s.57-61.

⁹ Kâmuran Gürün, *Türk-Sovyet İlişkileri (1920-53)* (Ankara: T.Tarih Kurumu Yay., 1991), s.174.